

היום נלמד בעזרת ה':

פסחים דף פה

יתום ששחטו עליו אפוטרופסין: למדנו במשנה יתום ששחטו עליו את הפסח שני האפוטרופוסים שלו – יכול ללכת לאכול אצל מי שירצה מביניהם. כידוע קרבן פסח נשחט רק למנויו. מכאן ראייה ש'יש ברירה', כלומר אפשר לבחור ולברר למפרע את אחת האפשרויות – לאיזה קרבן הוא היה מנוי.

שה לבית: בפסוק נאמר שבעל הבית יכול לקחת שה בשביל כל בני הבית בלי ידיעתם. גם האפוטרופוס יכול לשחוט על היתום בלי ידיעתו. (ואפילו שאי אפשר לאדם להימנות על שני פסחים כאחד, וכאן שחטו שני אפוטרופוסים? זו כבר שאלה של 'תנאי', שכל אחד שחט בתנאי שלא ימנה העבד על הפסח של השני. ו'בתנאי' לכולי עלמא אפשר אחר כך לקיים את התנאי או שלא).

תנו רבנן: בברייתא הראשונה מובא שאדם לא יכול לשחוט את הפסח בשביל אשתו אלא מדעתה. משמע שבסתמא אינה יוצאת בשחיטת בעלה. ואילו בברייתא השניה מובא שאם העבדים הכנענים והקטנים שחטו לבד וגם שחט עליהם רבם - יוצאים בשחיטתו ולא בשחיטתם, חוץ מהאישה (ועבדים עבריים) שיכולה למחות. משמע שבסתמא יוצאת אלא אם כן מחתה?

הגמרא מתרצת שבסתמא דעתה לצאת מבעלה, אלא אם כן שחטה את הפסח לעצמה שבמעשה זה היא מוחה שאינה רוצה לצאת בשחיטת בעלה.

עבד של שני שותפין: אם הם מקפידים לא להנות אחד מהשני – העבד לא יכול לאכול אצל אף אחד מהם את הפסח, מכיון שאי אפשר לאחד לשחוט את הפסח על החלק של העבד של חבירו.

פתיא אוכמא: = כלי שחור. רב נחמן כינה את רב עינא בשם זה, על כך שהוא משחיר את עצמו בדברי תורה (יעב"ץ).

מי שחציו עבד חציו בן חורין: בהתחלה ב'משנה ראשונה' נחלקו בית הלל על בית שמאי, וסברו שעבד כזה עובד יום אחד לרבו ויום אחד לעצמו. לאחר מכן ב'משנה אחרונה' חזרו בית הלל והודו לבית שמאי שהאדון מחוייב לשחרר את העבד.

(המשך בדף הבא ↓)

הברייתא האומרת שהעבד אינו יכול לאכול כלל פסח – סוברת כמשנה ראשונה, שכיון שהוא חצי עבד אינו יכול לשחוט לעצמו (כי רבו אינו רוצה להנות מאחרים, שחלק העבדות יאכל מהקרבן של חלק הבן חורין שבעבד. עיין תוספות). וגם אינו יכול לאכול משל רבו, כי מסתמא רבו לא מעוניין לשחוט על חלק הבן חורין. ואילו המשנה שלנו סוברת כמשנה אחרונה, ומכיון שכופים את רבו לשחררו דינו כבן חורין ויכול לאכול משל שחיטת עצמו.

וכותב שטר על חצי דמיו: בכדי שרבו לא יפסיד את החצי עבד שהיה לו, הוא כאילו קונה את החצי הזה מהאדון בהלואה שיפרע אותה לאחר מכן.

משנה: האומר לעבדו שישחט עבורו את הפסח ולא פירש האם גדי או טלה, הרי הוא סומך על מה שישחט עבורו העבד ואפילו אם הוא רגיל במין השני. ואם העבד שחט עבורו גם גדי וגם טלה, יאכל מהראשון שנשחט, כיון שהוא כבר יצא בו ידי חובתו, והשני ישרף.

אם העבד שכח מה רבו אמר לו (= גדי או טלה), ישחט גדי וטלה ויאמר: אם רבי אמר לי לשחוט עבורו גדי, הרי שהגדי שלו והטלה שלי, ואם הוא אמר לי לשחוט עבורו טלה, הרי שהטלה שלו והגדי שלי.

אם האדון שכח מה אמר לעבד (= גדי או טלה) והעבד כבר שחט את שניהם, שניהם ישרפו, כיון שהפסח נאכל רק עבור מניו ולא ידוע מי נמנה על מה. אבל הם פטורים מפסח שני, כיון שהם יצאו ידי חובה בשחיטה ובזריקת הדם, שהרי לפני הקב"ה גלוי וידוע מי נמנה על מה.

גמרא: קושיא: מדוע המשנה אמרה שכשהעבד שחט עבורו גם גדי וגם טלה יאכל מהראשון שנשחט, והרי הדין הוא שאין נמנים על שני פסחים כאחד על מנת שאח"כ יאכל מאיזה מהם שירצה, לפי שאין 'ברירה' ויתכן שבשעת השחיטה דעתו היתה על השני?

תירוץ: משנתנו עוסקת במלך ומלכה שתלויים בעבדיהם ואינם מקפידים מה ישחטו עבורם, ונוח להם גם בגדי וגם בטלה, ולכן יאכל מן הראשון לפי שהוא יצא בו ידי חובתו. וכן שנינו בברייתא שמלך ומלכה 'דעתם קלה עליהם' (= לא מקפידים האם גדי או טלה).

פעם אחת נמצאת הלטאה בבית המטבחיים וכו': לטאה היא אחת משמונה שרצים המטמאים לאחר מותם, רבן גמליאל אמר להם לשפוך על הלטאה כוס של צונן והיא פירכסה ובכך ראו שהיא לא מתה, וממילא אין היא מטמאה.

למדנו במשנה שאם העבד שכח מה רבו אמר לו ישחט גדי וטלה ויאמר וכו': קושיא: מה מועיל שהעבד אומר 'הטלה שלי', והרי מה שקנה עבד קנה רבו? תירוץ: העבד קונה את הגדי והטלה אצל רועה בהמות שרבו רגיל לקנות אצלו, שנוח לאותו רועה בתקנת רבו, והרועה מקנה לעבד את אחד מהם על מנת שאין לרבו רשות בו, ובכך אין האדון זוכה במה שהרועה הקנה לעבד.

למדנו במשנה שאם האדון שכח מה אמר לעבד והעבד כבר שחט את שניהם, הם פטורים מפסח שני: אמר אב"י: דברי המשנה נאמרו רק כאשר הוא שכח לאחר זריקת דם של הגדי והטלה, כלומר שבשעת הזריקה האדון עדיין זכר מה הוא אמר, והיה אז אפשר לברר מה שלו ומה של עבדו, ונמצא שהדם נזרק לשם אכילה של מניו. אבל אם הוא שכח לפני זריקת הדם, הרי האדון והעבד חייבים לעשות פסח שני, כיון שהדם לא נזרק לשם אכילה שהרי לא היה ידוע מי מניו על איזה קרבן.

יש שאמרו את דברי אב"י הנ"ל על הבריייתא: חמשה שהתערבו העורות של הקרבן פסח שלהם זה בזה, ונמצאת יבלת (= מום הפוסל) בעור הפסח של אחד מהם ואין אנו יודעים של מי הוא, כל הקרבנות נשרפים מספק ופטורים מלעשות פסח שני. ועל זה אמר אב"י שדברי הבריייתא נאמרו רק כאשר העורות התערבו לאחר זריקת הדם וכו'.

קושיא: מדוע כל החמשה פטורים מפסח שני, והרי אחד מהם (= זה שבעורו נמצאה היבלת) לא יצא ידי חובתו?

תירוץ: משום שאי אפשר - שהרי אסור לכולם להביא פסח שני, לפי שארבעה מהם כבר יצאו ידי חובתם בפסח ראשון ונמצא שהם מביאים חולין לעזרה. ואם תאמר שכולם יביאו פסח אחד, גם זה אי אפשר - לפי שנמצא שהפסח נאכל שלא למניו שהרי ארבעה כבר יצאו בפסח ראשון. ואם תאמר שכל אחד מהם יביא פסח ויעשה תנאי - אם הפסח שלי היה בעל מום הרי זה שאני מביא עבשיו הוא הפסח שלי, ואם הפסח שלי לא היה בעל מום הרי זה שאני מביא עבשיו יהיה קרבן שלמים, גם זה אי אפשר - לפי שצריך לתת לכהנים חזה ושוק מהשלמים, ואם זה פסח נמצא שהוא נאכל שלא למניו (שהרי הכהן לא נמנה עליו).